

Gruntowe akumulatory energii cieplnej

W ostatnich latach obserwuje się wdrażanie coraz bardziej efektywnych technologii pozyskiwania energii odnawialnej. W praktycznych zastosowaniach najpoważniejszym problemem jest sezonowy i losowy charakter tych źródeł energii.

Wzajemne dopasowanie wydajności źródła energii do również zmiennego zapotrzebowania na energię to właściwie jest problem efektywnego magazynowania energii. Jednym ze sposobów taniego magazynowania energii cieplnej w ilości mającej znaczenie gospodarcze są akumulatory gruntowe. Światowe badania i wykonane instalacje demonstracyjne wskazują na możliwość odzyskania nawet do 80% energii w cyklu rocznym. Niezależnie od możliwości zastosowania sezonowego magazynowania w systemach wykorzystujących energię odnawialną, bardzo ważnym kierunkiem zastosowań jest wykorzystywanie energii odpadowej powstającej w niektórych procesach technologicznych. W takich przypadkach możliwe jest wykorzystanie akumulatora energii w cyklach dostosowanych do charakteru procesu technologicznego.

Budowa typowego gruntowego akumulatora energii składa się przede wszystkim z wywierconych na głębokość minimum 30 m sond głębinowych. Do odwiertów wkłada się rury, np. PE DN40 zakończone specjalną kształtką w kształcie litery U. Tak wykonany wymiennik ciepła pozwala na uzyskanie przekazywania mocy na poziomie 40-50 W/mb odwiertu. Przyjmując ciepło właściwe gruntu na poziomie 700 kWh/m³K, łatwo można wyliczyć, że jeden tak wykonany wymiennik o głębokości 100 m w obrębie 2 m pozwala na akumulację 980 kWh/K. Ponieważ ze wzrostem różnicy temperatur akumulatora, a gruntem rodzimym wzrastają straty praktyczny wzrost temperatury akumulatora ogranicza się do 2-4°C, otrzymując w efekcie pojemność cieplną na poziomie do 3910 kWh.

Dodatковым efektem, jaki się uzyskuje, jest odbiór energii z głębszych partii. Od dawna wiadomo, że wraz z głębokością, temperatura wnętrza Ziemi wzrasta. Wyznaczono tzw. stopień geotermiczny Ziemi, określający gradient wzrostu temperatury (wynoszący 1°C/33 m). Na jego podstawie łatwo obliczyć, że temperatura wybranego miejsca w Polsce na głębokości 100 m wynosi ok. 10,6°C, gdyż średnia roczna temperatura dla obszaru Polski wynosi ok. 7,6°C.

Źródła akumulowanej energii

Kolektory słoneczne pozyskują energię słoneczną, która jest magazynowana w gruncie, a następnie oddawana w postaci ciepła. Kolektor w Polsce przy najkorzystniejszych warunkach może pokryć do 60% zapotrzebowania na ciepłą wodę użytkową. Praktyczny uzysk kolektora dla podgrzewu ciepłej wody przy dobrze funkcjonującej instalacji solarnej może wynosić od 300 do 450 kWh/m²/rok. Pozostałe 300-450 W/m²/rok przy zastosowaniu autonomicznej instalacji solarnej jest tracone z racji zbyt niskiego poziomu temperatury. Inaczej sprawa się przedstawia, jeżeli zintegrujemy instalację solarną z gruntowym akumulatorem ciepła i pompą ciepła. Cała tracona energia może zostać przekierowana do

akumulatora celem jej przechowania do późniejszego wykorzystania. Z doświadczenia wynika, iż już przy zastosowaniu 2 m² kolektora na 10 kW mocy chłodniczej pompy ciepła regeneracja gruntu następuje już w miesiącu maju (normalnie może trwać do sierpnia), a temperatura źródła pompy ciepła może być wyższa nawet o 4°C, co jest równoznaczne z poprawą współczynnika sprawności o ponad 12%.

Gruntowe akumulatory mogą znaleźć zastosowanie w różnych procesach produkcyjnych wytwarzających energię cieplną. Doskonałym przykładem jest przetwórstwo tworzyw sztucznych, gdzie generalnym problemem jest zagadnienie studzenia wsadów/form. W układach takich bez większych nakładów i problemów możemy ciepło z form/wsadów kierować do pionowych wymienników gruntowych co w rezultacie skracają cykle produkcyjne.

Odbiorniki akumulowanej energii

Trawnik

Próba zastosowania takiego rozwiązania podjęta została w 2004 r. przez firmy SATOR i SOLIS. Przewodzony eksperyment ma na celu oszacowanie ilości energii pochodzącej z promieniowania słonecznego, jaką można zmagazynować w gruncie za pomocą odwiertów głębinowych w okresie letnim (okres „nadmiaru energii”), dla celów jej wykorzystania w okresie zimowym. W Nowinach k/Kozienic wykonano doświadczalny system grzewczy, składający się z dwóch pionowych wymienników gruntowych o głębokościach 98,0 m oraz kolektora słonecznego o łącznej powierzchni 6,0 m².

Układ pracuje w ten sposób, że w okresie zimowym energia jest odbierana z gruntu, w okresie letnim natomiast poprzez kolektor słoneczny energia cieplna jest do gruntu zatłaczana. Czynnik roboczy, wprawiany w ruch za pomocą pompy obiegowej o mocy zaledwie 80 W, krąży w zamkniętym układzie, który skutecznie podgrzewa trawnik, będący odbiornikiem energii. Zainstalowane na różnych głębokościach czujniki temperatur na bieżąco rejestrują zmiany temperatur w odwiertach, pod trawnikiem oraz gruncie nie ogrzewanym. Różnice temperatur pomiędzy odwiertami a gruntem nie ogrzewanym są znaczne, natomiast trawnik nie zamarza nawet podczas kilkunastostopniowego mrozu. Szczegółowy opis instalacji oraz wyniki obserwacji są dostępne na stronie internetowej www.sator.solis.pl.

Stadiony

Zamierzeniem doświadczalnego systemu grzewczego jest ocena możliwości zastosowania takiego układu na większą skalę. Do ogrzania dużych powierzchni, takich jak: boiska, parkingi itp. niezbędne są ogromne ilości energii. Murawa stadionu sportowego, w zimie ogrzewana, latem chłodzona, byłaby doskonałym obiektem dla zastosowania wymienionej instalacji. Jak pokazują pierwsze wyniki doświadczalnego systemu, układ pionowych kolektorów gruntowych w połączeniu z kolektorem słonecznym umożliwia skuteczne ogrzanie trawnika o powierzchni 50 m² z zastosowaniem jedynie pompy obiegowej o mocy 80 W.

